

Nadere toelichting bij levering gegevenstabel over inkomenspositie en belastingaangifte van zzp'ers in de culturele en creatieve sector in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.

Inleiding

Naar aanleiding van de motie Ellemeet/Asscher heeft het Ministerie van OCW het CBS gevraagd om op korte termijn op basis van bestaande registraties een indruk te geven van de veranderde inkomenspositie van alle zzp'ers in de culturele en creatieve sector.¹

Deze toelichting schetst de afwegingen die zijn gemaakt om te komen tot de geleverde tabel.

Beschikbare data

Een alomvattend onderzoek over inkomens van zzp'ers in en over 2020 is niet mogelijk. Het inkomen van zelfstandigen, en daarmee ook de subcategorie zzp'ers, over een lopend jaar is namelijk niet beschikbaar. In tegenstelling tot werknemers, wiens verloning min of meer maandelijks via de Polisadministratie beschikbaar komt, is voor zzp'ers (behoudens het loon van de directeur-groootaandeelhouders (dga)) geen directe bron voorhanden. Inkomens van zzp'ers op basis van registers zijn bovenal gebaseerd op belastingaangiftegegevens. Voor iedereen geldt dat de aangifte inkomstenbelasting vanaf maart na het belastingjaar worden ingediend. Zzp'ers maken veel gebruik van uitstel van aangifte waarmee de belastinggegevens vaak later worden ingediend en verwerkt.

Om toch een indruk te krijgen van de inkomenspositie van zzp'ers is een eventueel alternatief de wel beschikbare (voorlopige) omzetgegevens zoals die door de Belastingdienst veelal per kwartaal worden ontvangen. Op basis van beschikbare omzetgegevens, op tijdstip van vervaardiging, is in de tabel gepoogd een beeld te schetsen van de impact van de COVID-maatregelen op de omzet in het eerste en tweede kwartaal van 2020 en daarmee de af te leiden inkomenspositie van zzp'ers in de culturele en creatieve sector. De cijfers met betrekking tot de omzet hebben een experimenteel karakter. De tabel zal worden aangevuld met omzetgegevens van het derde en vierde kwartaal van 2020 wanneer de deze voor het CBS beschikbaar komen.

De tabel bevat geen gegevens over de COVID-gerelateerde inkomenssteun waarvan de zzp'ers in z'n algemeen of in de getroffen sectoren gebruik van kunnen maken. De tabel zegt niets over de effecten van de steunmaatregelen.²

¹ Tweede Kamer 2019-2020, 32820, nr 356, 29 juni 2020

² Gegevens over het gebruik van de steunmaatregelen is o.a. hier te vinden: <https://www.cbs.nl/nl-nl/faq/corona/overheid/hoeveel-bedrijven-gebruiken-financiele-coronaregelingen-> en <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/46/40-procent-van-bedrijven-met-now-1-maakt-ook-gebruik-van-now-2>

De steunmaatregelen hebben geen invloed op de in de tabel weergegeven omzetgegevens. De omzetgegevens van rechtspersonen (B.V.'s en N.V.'s) die toebehoren aan de dga's in de culturele en creatieve sector ontbreken. Het aantal dga's in de sector is gering, ongeveer 200 van de ruim honderdduizend zzp'ers voor zover het de omzet in 2020 betreft. Het ontbreken van de omzet voor deze groep doet het totaalbeeld daarmee niet wezenlijk veranderen.

Onderzoekspopulatie

De afbakening van zzp'ers geschiedt op basis van belastingaangiften. Een zzp'er is een persoon die voor eigen rekening of risico arbeid verricht in een eigen bedrijf of praktijk (zelfstandig ondernemer (winst uit onderneming)) die geen personeel in dienst heeft, of als directeur-grotaandeelhouder die geen personeel in dienst heeft. Overige zelfstandigen (resultaat uit overige werkzaamheden) worden ook tot de zelfstandigen zonder personeel gerekend. Deze drie typen zzp'ers zijn in de tabel te onderscheiden.

Op het moment van vervaardiging van deze cijfers zijn de meest recente *definitieve* gegevens die van 2018. Om een indruk van de inkomenssituatie van zzp'ers in 2020 te kunnen geven, is gebruik gemaakt van voorlopige omzetgegevens uit 2019 en 2020 voor deze groep zzp'ers in 2018.

Zzp'ers die in 2019 of 2020 zijn gestart behoren hiermee niet tot de populatie. Het aantal instromers in 2019 wordt geschat op 2,2 procent ofwel 3,1 duizend.³

Onderzoekspopulatie: aantal zzp'ers

	Inkomen in 2018	Inkomen 2018 en Omzet 2019	Inkomen 2018 en Omzet 2019	Inkomen 2018 en Omzet in 2019 en 2020
	<i>x 1 000</i>			
Totaal ZZP Nederland	1550,6	983,6	940,7	816,2
Totaal Culturele en creatieve sector	156,5	129,9	124,4	105,0
Kunsten	65,6	53,2	51,4	41,2
Media en vermaak	37,1	29,5	28,3	24,5
Creatief zakelijke dienstverlening	44,3	40,2	38,0	34,8
Onderwijs	9,4	7,0	6,7	4,5

Zzp'ers die 2019 en/of 2020 geen omzetbelastingopgave hebben ingediend, behoren niet tot de onderzoekspopulatie voor zover het de omzet betreft. Het verschil tussen de aantallen zzp'ers met omzet in 2018 en het aantal met omzet in 2020 is zeer waarschijnlijk gelegen in het aantal zzp'ers dat in 2020 gebruik maakt van de nieuwe Omzetgerelateerde vrijstelling voor ondernemers van de omzetbelasting (OVOB), de vervanger van de oude Kleine

³ <http://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/84467NED/table?dl=4573C>

Ondernemersregeling (KOR). Deze afbakening betekent dat in de analyse de kleine zzp'ers, de groep die voor 2020 minder dan €20.000 omzet denken te boeken, niet kunnen worden meegenomen. De groep zzp'ers in 2018 met omzetgegevens in zowel 2019 als 2020 betreft 105 duizend voor de culturele en creatieve sector. Ter vergelijking, het aantal zzp'ers met omzet in 2019 was 124,4 duizend, 2018 een kleine 130 duizend.

Ook van BTW vrijgestelde goederen of diensten zijn niet waargenomen; er is geen verplichting om hierover aangifte omzetbelasting te doen. Dit kan gelden voor schrijvers, componisten, cartoonisten, journalisten (allen in SBI 9003 scheppende kunst) en het (kunst)onderwijs (sbi 8552). Dat betekent dat bij deze sbi's niet alle omzet in beeld komt.

Van de zzp'ers die hier niet worden waargenomen vanwege deelname aan de OVOB, is de verwachting dat zij vaak een ander inkomen hebben of als dat niet het geval is, mogelijk een partner met inkomen. Het inkomen dat zij genereren als zelfstandige in de culturele en creatieve sector ligt zeer vermoedelijk onder de bijstandsgrens.

Gemiddeld inkomen zzp'er 2018

	Zelfstandigeninkomen	Persoonlijk inkomen	Bruto huishoudinkomen
	<i>x 1 000 euro</i>		
Totaal ZZZP Nederland	25,9	41,4	96,9
Totaal Culturele en creatieve sector	18,3	32,0	81,8
Kunsten	16,0	29,9	75,8
Media en vermaak	17,4	35,8	87,8
Creatief zakelijke dienstverlening	23,9	34,1	87,9
Onderwijs	10,7	21,9	72,6

De tabel

De tabel bevat gegevens over zzp'ers in Nederland verdeeld naar type zelfstandige en of de zelfstandige hoofdkostwinner is. De culturele en creatieve sector is tot op het niveau van viercijferige SBI uitgesplitst. Over subpopulaties die kleiner zijn dan afgerond 100 worden geen inkomensgegevens gepubliceerd.

Omzet

Het eerste en tweede deel van de tabel geeft een indruk van de omzetsdaling in de culturele en creatieve sector. De gemiddelden (en medianen) bij omzetsdalingen van het eerste en tweede kwartaal 2020 zijn berekend als het gemiddelde (of mediaan) van de afzonderlijke zzp'ers in de betreffende (sub)sector (dus niet op basis van de totalen van de (sub)sector). Het is dus een gewogen gemiddelde.

Of er sprake is van een daling van de omzet is niet afhankelijk van de omvang ervan. Ook een daling van een euro is een daling. Als de omzet jaar op jaar stabiel is dan is het te verwachten dat rond de helft van de zzp'ers een daling zal rapporteren. Bij een groeiende economie zal het aandeel zzp'ers met omzetzdaling lager zijn dan 50 procent.

In het eerste kwartaal 2020 kent 52,5 procent van de zzp'ers in de culturele en creatieve sector een omzetzdaling, hoger dan het landelijke gemiddelde van 44,8 procent. Het gemiddelde bedrag aan omzetzdaling is 5,6 duizend euro, landelijk 11,1 duizend. De totale omzet is nagenoeg gelijk aan de omzet in het eerste kwartaal 2019.

Het tweede kwartaal rapporteert ruim 65 procent een omzetzdaling die gemiddeld 8,7 duizend bedraagt. De totale omzetzdaling voor de culturele sector bedraagt ruim 400 miljoen, ongeveer 35 procent ten opzichte van een jaar eerder.

Omzetzdaling 2e kwartaal 2020 t.o.v. 2e kwartaal 2019

	Aantal personen met omzetzdaling	Percentage personen met omzetzdaling	Gemiddeld percentage omzetzdaling van personen met omzetzdaling	Gemiddelde omzetzdaling van personen met omzetzdaling
	<i>x 1 000</i>	%	%	<i>x 1000 euro</i>
Totaal ZZP Nederland	470,4	57,6	-57,0	-16,7
Totaal Culturele en creatieve sector	68,8	65,5	-69,4	-8,7
Kunsten	28,1	68,2	-74,8	-8,5
Media en vermaak	16,7	68,2	-70,2	-8,7
Creatief zakelijke dienstverlening	20,8	59,8	-61,4	-9,4
Onderwijs	3,2	71,1	-69,2	-5,1

Inkomen

Omzet is geen inkomen. Op basis van gegevens van 2018 is de Factor zelfstandigeninkomen t.o.v. OMZET 2018 berekend. Deze factor laat zien dat zzp'ers in de culturele sector meer zelfstandigeninkomen (30,8 procent) halen uit hun omzet dan de gemiddelde zzp'er (23,8 procent).

Het derde deel van de tabel geeft een meer uitgebreide indruk in hoeverre zzp'ers in het recente verleden afhankelijk zijn van hun inkomen uit activiteiten als zzp'er, het zelfstandigeninkomen. Dit inkomen kan worden vergeleken met het persoonlijk inkomen en het inkomen van het huishouden waartoe de zzp'er behoort (allen bruto inkomensbegrippen, definities zijn hieronder gegeven). Gemiddeld genomen is in 2018 het aandeel van het zelfstandigeninkomen in het bruto huishoudinkomen in de culturele en creatieve sector 29,8 procent tegenover 30,7 voor alle zzp'ers.

Welvaartsbuffer

Als laatste is opgenomen is de welvaartsbuffer, een modelmatige exercitie met registerdata waarin is berekend na hoeveel maanden welk percentage van de zzp'ers met het huishoudinkomen, na eerst in te teren op beschikbare financiële middelen, onder een minimuminkomensgrens zakt, wanneer het zelfstandigeninkomen volledig wegvalt.

Na twaalf maanden komt 24,8 procent van de zzp'ers in de culturele en creatieve sector onder de minimuminkomensgrens, tegen 23,3 procent voor alle zzp'ers.

Het CBS heeft hierover eerder gepubliceerd, waarbij enkel is gekeken naar zelfstandigen voor wie het zelfstandigeninkomen de voornaamste inkomensbron is. De publicatie met uitleg over de methode is te vinden via deze link: <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/28/het-effect-van-het-wegvallen-van-het-zelfstandigeninkomen>.

Definities

Zelfstandige zonder personeel (zzp)

Een persoon die voor eigen rekening of risico arbeid verricht in een eigen bedrijf of praktijk (zelfstandig ondernemer) of als directeur-groootaandeelhouder (dga) en die geen personeel in dienst heeft. Overige zelfstandigen worden ook tot de zelfstandigen zonder personeel gerekend.

Zelfstandig ondernemer zonder personeel

Een persoon die voor eigen rekening of risico arbeid verricht in een eigen bedrijf of praktijk (zelfstandig ondernemer) en geen personeel in dienst heeft.

Dga zonder personeel

(Mede)eigenaar van een bedrijf die als directeur in loondienst is van het (eigen) bedrijf waarvoor geen ander personeel werkzaam is.

Overige zelfstandige

Een persoon die voor eigen rekening of risico arbeid verricht, maar niet in een eigen bedrijf of praktijk, niet als directeur-groootaandeelhouder en niet als meewerkend gezinslid. Tot deze categorie behoren onder meer personen met resultaat uit overige werkzaamheden, zoals freelancers.

Hoofdkostwinner

De positie in het huishouden is bepaald naar de aard van de relatie tot de hoofdkostwinner. De hoofdkostwinner is de persoon in het huishouden met de belangrijkste sociaaleconomische positie. Wie binnen een huishouden de hoofdkostwinner is, is afhankelijk van het inkomen en van de samenstelling van het huishouden.

Zelfstandigeninkomen

Het inkomen als zelfstandige omvat inkomen uit eigen onderneming, loon directeuren en overige inkomsten uit arbeid.

Persoonlijk inkomen

Het persoonlijk inkomen omvat het totaal van inkomen werknemer, inkomen zelfstandige, uitkering inkomensverzekeringen en uitkering sociale voorzieningen (met uitzondering van kinderbijslag en kindgebonden budget). Premies inkomensverzekeringen (uitgezonderd premies voor volksverzekeringen) zijn hierop in mindering gebracht.

Bruto huishoudinkomen

Het bruto-inkomen omvat inkomen werknemer, inkomen zelfstandige, inkomen uit vermogen, uitkering inkomensverzekeringen, uitkeringen sociale voorzieningen, ontvangen gebonden overdrachten en overdrachten ontvangen van huishoudens.

De culturele en creatieve sector

De afbakening van de culturele en creatieve sector op basis van de standaard bedrijfsindeling (SBI) is op aangeven van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap als volgt.

Totaal Culturele en Creatieve sector

Kunsten

- 7990 Reisinformatie- en reservebureaus
- 9001 Podiumkunst ex circus en variete
- 9002 Diensten voor uitvoerende kunst
- 9003 Scheppende kunst
- 9004 Theaters en evenementenhallen
- 9101 Culturele uitleencentra, archieven
- 9102 Musea en expositieruimten
- 9103 Monumentenzorg
- 9499 Hobbyclubs en overige verenigingen

Media en vermaak

- 4761 Boekenwinkels
- 4763 Winkels in audio- en video-opnamen
- 5811 Uitgeverijen van boeken
- 5812 Databanken
- 5813 Uitgeverijen van kranten
- 5814 Uitgeverijen van tijdschriften
- 5819 Overige uitgeverijen, geen software
- 5821 Uitgeverijen van computergames
- 5829 Software-uitgeverijen, geen games
- 5911 Productie van film en televisie

5912 Facilitaire diensten voor film, tv
5913 Distributie films en tv-producties
5914 Bioscopen
5920 Maken en uitgeven geluidsopnamen
6010 Radio-omroepen
6020 Televisieomroepen
6391 Persagentschappen
6399 Overige informatievoorziening
7420 Fotografie en foto-ontwikkeling
90013 Circus en variete

Creatief zakelijke dienstverlening

7021 Public relationsbureaus
7111 Architectenbureaus
7311 Reclamebureaus
7410 Industrieel ontwerp
8230 Organisatie van congressen, beurzen

Onderwijs

8552 Cultureel onderwijs

CBS, november 2020